

О.С. Слепцов,

доктор архітектури, професор

С.В. Сьомка,

кандидат архітектури, доцент

*Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

АРХІТЕКТУРНА ОСВІТА НА КАФЕДРІ ОСНОВ АРХІТЕКТУРИ ТА АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Останніми роками посилились глобалістичні тенденції в архітектурному формотворенні – архітектура набуває концептуального характеру і потребує комплексного підходу до організації середовища. Один з головних напрямів сучасного зодчества – це дизайн архітектурного середовища, тобто виявлення закономірностей організації простору на різних рівнях з комплексним врахуванням впливу всіх формотворчих факторів. Це досить складний і багаторівневий процес.

Культура архітектурного формотворення – одне з найбільших надбань людства, коли організація навколишнього середовища здійснюється не спонтанно, а за відповідними законами та з використанням відповідно засобів архітектурної композиції. Особливо важливу роль тут відіграє архітектурна освіта з максимальним наближенням до практики, завдяки якій від покоління до покоління передається безцінний досвід функціонально-планувальної організації та об'ємно-просторового моделювання на різних рівнях дизайну архітектурного середовища: робоче місце, функціональна зона, приміщення, група приміщень, будівля, комплекс будівель, мікрорайон, район, місто, агломерація на рівні аркології тощо. Процес прикладного проектування включає, як мінімум, три основні стадії: передпроект, проект і робочі креслення. В курсовому архітектурному проектуванні теж виконуються роботи, які відповідають основним стадіям здійснення формотворення: клаузура, ескіз, чистовий проект. Але навіть цій структурі роботи передують: детальний аналіз вітчизняного та закордонного досвіду будівництва, науково-методологічні основи проектування, ознайомлення з історією розвитку саме цього типу будівель, детальне вивчення нормативної документації, ознайомлення з ділянкою будівництва, наявною стилістикою фасадів, генеральним планом забудови, конкретними умовами будівництва тощо.

Унікальність архітектурної освіти полягає в унікальності самої архітектури як науки, як мистецтва, як інструмента формотворення і як цікавого

захоплювального процесу з організації навколишнього середовища. Це й не дивно, бо архітектура є самою творчою наукою з усіх наук, і самим точним мистецтвом з усіх мистецтв у світі. Визначити межі архітектурної освіти ще складніше, ніж межі архітектурної науки. Майбутній архітектор має бути висококваліфікованим професіоналом, всебічно розвинутою особистістю, сучасним спеціалістом з високим рівнем компетенції в своїй справі і суміжних галузях, оперативно реагувати на будь-які зміни в законодавстві і нормативній документації в будівельному сегменті, постійно навчатись, самовдосконалюватись і системно підвищувати свій професійний рівень. І це лише один аспект спеціальної архітектурної освіти. В сфері професійної підготовки майбутнього здочого важливо також обов'язково пам'ятати про новизну, традиції освіти і можливість ділитись зі студентами своїм величезним досвідом в цій галузі відомим і креативним майстрам, роботи яких завоювали міжнародне визнання і стали навіть туристичною Меккою і символами нашої столиці і навіть держави.

Так, студенти-архітектори на молодших курсах вивчають і знають історію архітектури, добре володіють інструментами здочого і художніми засобами формотворення, засобами архітектурної композиції, обізнані в архітектурних і мистецьких стилях і, не лише розрізняють за зовнішніми ознаками, але й уміють застосовувати їх в оновленому, переробленому вигляді в курсовому проектуванні в своїх авторських роботах. Саме вивчення історії в будь-якій галузі науки дозволяє чітко визначити і новизну наукової роботи, і розширити рамки студентського наукового дослідження, тобто аргументовано обґрунтувати те нове, що вноситься молодим науковцем на розгляд своїх колег, вченої ради тощо. Поряд з історією важливе місце посідає в освіті і вивчення національних традицій. В більшості архітектурних шкіл України проектування будь-якого об'єкту здійснюється лише з врахуванням архітектурного оточення будівлі, вивченням передісторії забудови цієї вулиці, стилістики вирішення головних фасадів, національних традицій в здчестві, що культивувались попередніми поколіннями в цьому регіоні.

Поряд з вивченням історії в освітньому процесі величезне значення посідає власне новизна, визначення новітніх технологій в цій галузі, нових напрямів її розвитку, детальне вивчення передового закордонного і вітчизняного досвіду, аналіз ноу-хау в сфері архітектурного формотворення тощо. Молодий здчий повинен випереджати свій час, постійно бути на вістрі подій, постійно навчатись та самовдосконалюватись, вивчати новітні технології і гаджети, які б допомогли досягти відповідних висот майстерності в цій фантастичній професії. Саме тут на допомогу студенту-архітектору можуть прийти викладачі зі значним досвідом і стажем роботи в спеціальності.

На кафедрі Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА давно практикується метод реального проектування з залученням досвідчених архітекторів до роботи з молоддю. Подібний синтез науки і практики дає беззаперечні результати. Студенти, отримавши добрі знання з історії і основ архітектури, закріплюють свої навички на практиці архітектурного курсового і дипломного проектування. Все це відбувається під керівництвом викладачів, які володіють науково-методичними основами проектування і, одночасно, мають неабиякий досвід з прикладного проектування, чітко знають порядок виконання проектної документації від ТЗ, «підоснови», ситуаційного плану і до здачі об'єкта, авторського нагляду за остаточним процесом будівництва та оздоблення об'єкта. Основою методологічного підходу до виховання молодих спеціалістів на нашій кафедрі є метод реального проектування, тобто поєднання науки і практики – якомога щільніше залучення студентів-бакалаврів та студентів-магістрів до реального проектування, до участі у всеукраїнських та міжнародних конкурсах. Завдяки цьому становлення молодого спеціаліста відбувається природним шляхом – через поступове закріплення здобутих теоретичних знань на практиці, засвоєння пройденого матеріалу через виконання реальних проектів під керівництвом досвідчених викладачів-практиків.

Подібним чином архітектурна освіта провадиться на кафедрі Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА вже майже два десятиліття. Започаткував її тодішній завідувач кафедри, доктор архітектури, професор Валентин Іванович Єжов. Він постійно запрошував і залучав до курсового та дипломного проектування відомих архітекторів – керівників творчих архітектурних майстерень В.В. Куцевича, В.В. Приймака, О.С. Слепцова та багатьох інших. Зараз ця добра традиція продовжується завдяки правонаступництву обраної вірної концепції підготовки архітекторів. Саме тому кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування на чолі з завідувачем кафедри доктором архітектури, професором Олегом Семеновичем Слепцовим продовжує співпрацю з майстрами-архітекторами, які здобули державне визнання і чий імена відомі навіть за кордоном. Останнім часом на різних курсах до керування архітектурним проектуванням кафедрою запрошуюються: Серьогін Ю.І., Віг Я.Я., Підгорний І.О., Вишинський А.Л., Бадаянц П.Т. та інші практикуючі зодчі. Співпраця з молодими успішними архітекторами надихає студентів і надає їм впевненості в реальності власного творчого зльоту, професійного росту, можливості самореалізації саме в цій країні, а можливо і за кордоном. Крім того, керівництвом кафедри налагоджуються і відпрацьовуються творчі взаємозв'язки з різними регіонами України. Завідувачем кафедри доктором архітектури професором Олегом Семеновичем Слепцовим було започатковано традицію проведення екскурсій в православні храми для студентів старших курсів. Впродовж 17-ти років майбутні архітектори відвідували церкву Святого Живоносного Джерела в м. Києві

(Микільська Борщагівка) та слухали захопливі розповіді отця Валерія – настоятеля цього храму. Подібні екскурсії супроводжувались цікавими професійними розповідями і лекціями завідувача кафедри. Професор О.С. Слепцов розповідав студентам про цікаву історію заснування і розвитку архітектури храму. Особливо значну увагу він приділяв особливостям функціонально-планувального зонування храму, внутрішнього оздоблення та об'ємно-просторового вирішення православних храмів. Під час екскурсій студенти знайомились з елементами благоустрою храмового комплексу, розміщення на території генерального плану самого храму, трапезної, житла священника, іконописної майстерні та недільної школи. Подібні лекції прищеплюють молодим архітекторам відчуття духовності, глибину культури свого народу, наслідування традицій та збереження історичної і культурної спадщини. Дуже плідними і актуальними стали останнім часом проведення літніх практик (2015-2018 рр.) для студентів першого курсу в містах зі значним історичним минулим – Дубно (Рівненської обл.) та Кременці (Тернопільської обл.). Неодноразово тема реконструкції історичних центрів цих красивих і мальовничих міст ставала провідною в комплексних дипломних роботах випускників – бакалаврів та магістрів кафедри ОАіАП.

Під керівництвом завідувача кафедри професора О.С. Слепцова та провідних викладачів студентські роботи, які виконувались на проектуванні, неодноразово відзначались як на всеукраїнських професійних конкурсах, так і на конкурсах дипломних проектів в Києві, Одесі, Полтаві, Львові, Харкові та інших містах. Так, наприклад, велика увага на кафедрі приділяється темі духовності і освіти в архітектурі. Декілька років поспіль студенти 4-го (а потім і 5-го) курсу нашої кафедри виконували проект на тему «Храмовий комплекс в с. Калинів Міст Пирятинського району Полтавської області», який розміщувався на території монастиря Святого Іоанна Шанхайського. Ця ділянка розроблялась студентами понад 10 років, оскільки це було реальне проектування. Деякі студенти, навіть, виїжджали на місце забудови і робили панорамні розгорткові фотографії. Полтавщина знаходиться в серці України і проектування духовного храму сприяло залученню майбутніх архітекторів до вивчення культурно-історичної спадщини рідного краю.

Навесні 2018 року, студенти 5-го курсу виконали цікавий для них проект з реконструкції середньої загальноосвітньої школи № 22 на базі нинішнього корпусу дитячого садка в Солом'янському районі м. Києва. Студенти побували на місці реконструйованого об'єкта за адресою проспект Відрадний, 36-в, детально ознайомились із завданням на проектування, наявною ситуацією, а також вивчили наявний вітчизняний та закордонний досвід з комплексної реконструкції та реконструкції з модернізацією подібних освітніх закладів. кожним студентом була представлена до розгляду власна концепція об'ємно-просторового

вирішення школи та благоустрою території. Реконструкція будівлі наявного дитячого садка під шкільну функцію вимагала додаткових заходів з організації на території відповідних зон та спортивних майданчиків. Особлива увага відводилась студентами сучасному вирішенню фасадів та вхідної групи.

Окрім того, кожен з трьох студентів вирішував окреме, поставлене перед ним завдання. Студент АБС-54 Владислав Хайдуков розглянув питання енергоефективності проєктованої школи і можливість розміщення на її фасадах сонячних батарей. Проаналізувавши аспект використання іррадіації, студент запропонував найбільш оптимальні зони і ділянки на фасадах будівлі для розміщення сонячних колекторів. Цікавими були також пропозиції студенток АБС-54 Маріанни Погуляйко та Юлії Хребтович стосовно кольорової гами вирішення фасадів та застосування теми олівців як символу навчання, освіти. Ю.Хребтович значну увагу приділила організації внутрішніх дворів, навколишнього середовища та вхідних зон для маломобільних груп населення (зокрема – учнів на візках). Виконані студентами курсові проєкти відповідають високому рівню сучасних вимог до освітніх закладів завдяки втіленню методу реального проєктування.

Завдяки високому рівню професійної підготовки, комплексну студентську роботу, виконану під керівництвом викладачів кафедри було відзначено нагородами Голови Солом'янської в м. Києві державної адміністрації М. Шкуро. Завідувач кафедри професор О.С. Слепцов та провідні викладачі професор Ю.І. Серьогін, доцент С.В. Сьомка та доцент С.О. Ніканоров отримали грамоти Солом'янської в м. Києві державної адміністрації за сумлінну та наполегливу працю, високий професіоналізм та вагомий внесок у розробку проєкту середньої загальноосвітньої школи № 22 в м. Києві. Студенти групи АБС-54 Погуляйко М.В., Хайдуков В.О. та Хребтович Ю.В. отримали відповідні листи-подяки від Голови Солом'янської в м. Києві державної адміністрації.

Таким чином, метод реального проєктування дає свої позитивні результати на відповідному етапі архітектурної освіти. Студенти від початкових курсів до дипломного проєктування отримують унікальну можливість поєднати науку і практику – закріпити пройдений теоретичний матеріал, працюючи над конкретними завданнями з проєктування різних типів промислових, громадських і житлових будинків і комплексів. Для таких студентів адаптація в творчих архітектурних майстернях після закінчення ВНЗ проходить набагато швидше і більш плідно.

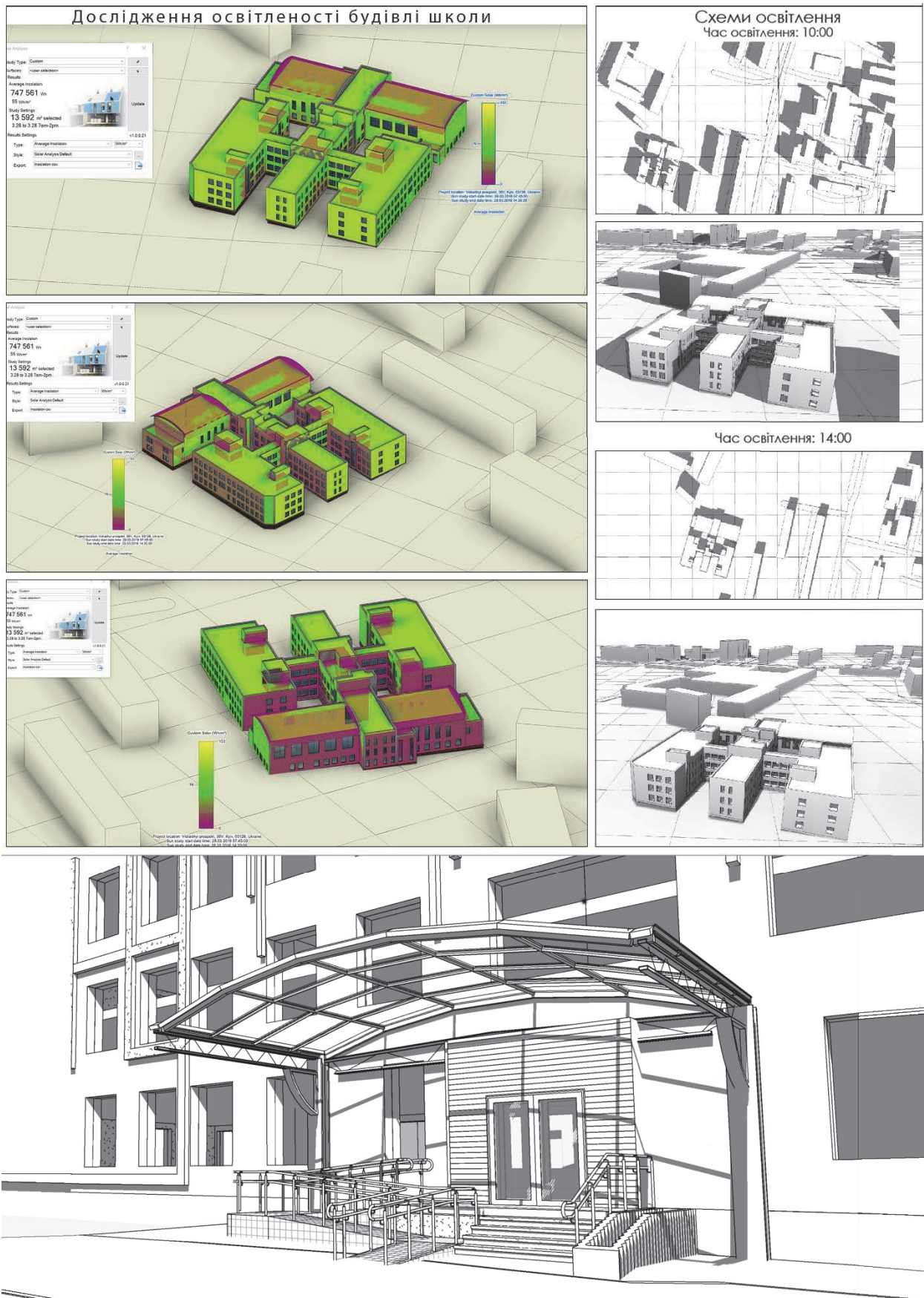

Рис. 1. Дослідження освітленості школи №22 та приклад вхідної групи.
Автор - Хайдуков В.О.

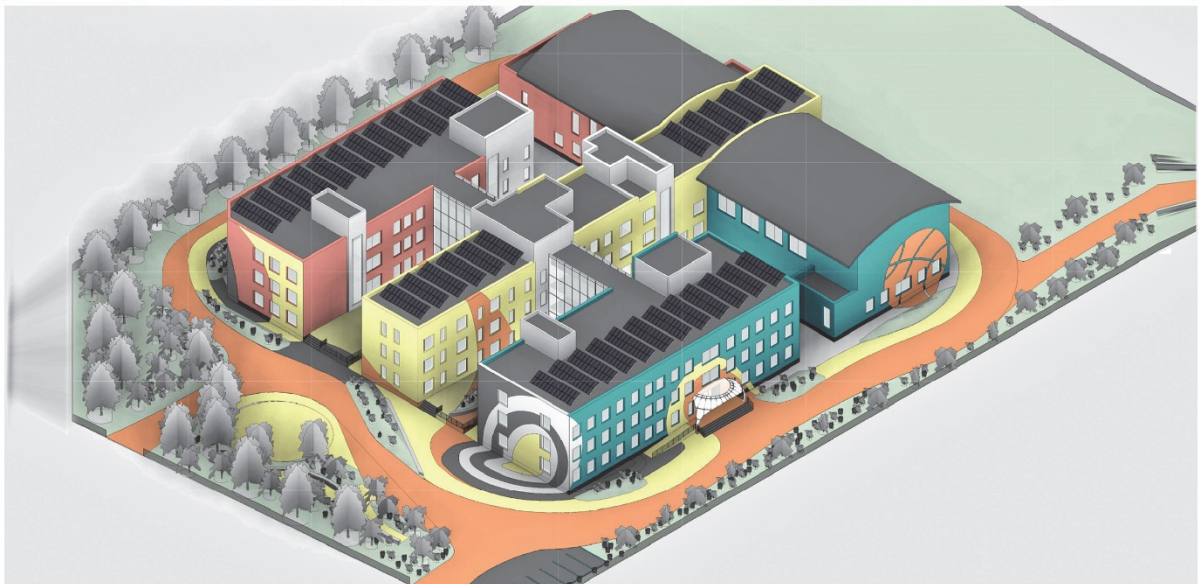
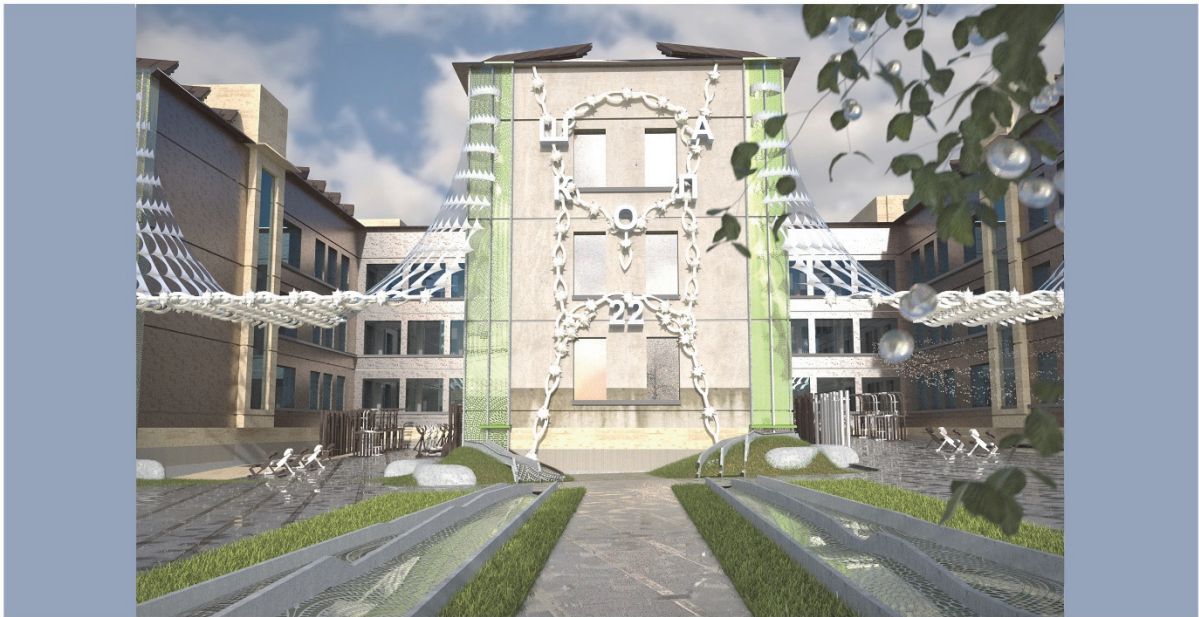

Рис. 2. Пропозицій щодо облаштування зовнішнього вигляду школи №22.
Перелік авторів зверху вниз: Погуляйко М.В., Хайдуков В.О., Хребтович Ю.В.
Автор компоунання - Хайдуков В.О.

Рис. 3. Грамоти та листи-подяки викладачам і студентам.